

LBRIS

We know
books

OSCAR
WILDE

PORTRETUL
LUI
DORIAN
GRAY

Traducere din engleză și note de
ANTOANETA RALIAN

Introducere de
MIHAELA ANGHELESCU IRIMIA

HUMANITAS
fiction

Cuprins

Introducere

Dorian Gray, de la Dorian la Gray 5

Cuvântul traducătorului 21

PORTRETUL LUI DORIAN GRAY 25

Prefață

Artistul este creatorul de frumos.

Țelul artei constă în a evidenția arta și a-l eclipsa pe artist.

Criticul este cel care își transpune propria impresie despre frumos într-o altă manieră sau într-un limbaj nou. Critica cea mai elevată ca și cea mai joasă constituie o formă de autobiografie.

Cei care descoperă sensuri urâte în lucrurile frumoase sunt corupți, fără să fie însă și fermecători. Ceea ce e un neajuns.

Cei care descoperă sensuri frumoase în lucrurile frumoase sunt oamenii cultivați. Pentru aceștia mai există speranță. Ei sunt aleșii pentru care lucrurile frumoase înseamnă doar Frumusețe.

Nu există cărți morale sau imorale. Cărțile sunt sau bine scrise sau prost scrise. Asta-i tot.

Aversiunea secolului al nouăsprezecelea față de realism este furia lui Caliban când își vede chipul într-o oglindă.

Aversiunea secolului al nouăsprezecelea față de romantism este furia lui Caliban când nu-și vede chipul în oglindă.

Viața morală a omului face parte din materialul cu care lucrează artistul, dar moralitatea artei constă în folosirea perfectă a unui material imperfect.

Nici un artist nu dorește să dovedească ceva. Chiar și lucrurile adevărate pot fi dovedite.

Nici un artist nu are simpatii etice. Tendințele etice la un artist duc la un manierism stilistic de neiertat.

Nici un artist nu poate fi vreodată morbid. Artistul poate să exprime orice.

Gândirea și limbajul sunt pentru artist instrumentele artei.

Viciul și virtutea sunt pentru artist materialele artei.

În ceea ce privește forma, cea mai tipică dintre arte este cea a muzicianului. În ceea ce privește simțirea, măiestria actoricească este cea mai tipică.

Orice artă este în același timp suprafață și simbol.

Cei ce pătrund dincolo de suprafață o fac pe riscul lor.

Cei ce descifrează simbolul o fac pe riscul lor.

Arta nu reflectă viața, ci, de fapt, îl reflectă pe spectator.

Diversitatea de păreri cu privire la o operă de artă demonstrează că e vorba de o operă nouă, complexă și vitală.

Când criticii nu cad de acord înseamnă că artistul e în deplin acord cu sine însuși.

Putem ierta pe cineva care realizează un lucru util atâta timp cât nu-l admiră.

Singura scuză în realizarea unui lucru inutil constă în admirația intensă pe care ți-o stârnește.

Întreaga artă e lipsită de utilitate.

Oscar Wilde

Capitolul 1

Atelierul era învăluit în miremele bogate ale trandafirilor și când ușoara adiere estivală înfiora copacii din grădină, prin ușa deschisă pătrundeau parfumul greu al liliacului și mirosul suav al florilor roz de scaiete.

Din colțul canapelei acoperite cu carpete persane pe care huzurea Lordul Henry Wotton, fumând țigară după țigară, așa cum îi stătea în obicei, nu se putea zări decât străfulgerarea unui salcâm înflorit, cu ciorchini dulci și galbeni ca mielea, și crengi care tremurau sub greutatea propriei frumuseți, pâlăitoare ca flacăra; umbrele fantastice ale păsărilor în zbor se proiectau pe draperiile galbene, lungi, mătăsoase, care acopereau largă fereastră, creând parcă un soi de efemer efect japonez, și evocându-i fețele pale ca jadul ale pictorilor din Tokyo care, pe calea unei arte firesc imobile, încercau să sugereze însuflețire și mișcare. Zumzetul monoton al albinelor care-și croiau drum printre firele de iarbă înalte, necosite, sau se roteau cu anodină persistență în jurul cornițelor pudrate cu praf de aur ale caprifoiului cățărător, făcea ca tăcerea să fie și mai apăsătoare. Vaga rumoare a Londrei răzbătea din depărtare ca un acord grav de orgă.

În mijlocul încăperii, prins pe un șevalet vertical, trona portretul, în mărime naturală, al unui tânăr de o frumusețe extraordinară și, în fața acestuia, la oarecare distanță, ședea chiar artistul, Basil Hallward, cel a cărui bruscă dispariție, în

urmă cu câțiva ani, pricinuisese tulburare și dăduse glas unor strănii presupunerii.

În timp ce contempla silueta grațioasă și atrăgătoare pe care o plăsmuisese arta sa, un surâs de satisfacție flutura pe chipul pictorului, un surâs care părea să zăbovească îndelung. Dar la un moment dat a tresărit brusc, a închis ochii și și-a apăsât pleoapele cu degetele, de parcă ar fi dorit să-și imprime în creier un vis ciudat din care se temea să se trezească.

— Basil, asta-i cea mai bună operă a ta, lucrul cel mai bun pe care l-ai făcut vreodată, a rostit, visător, Lordul Henry. Trebuie neapărat să-l trimiți anul viitor la Grosvenor. „Academia“ e prea vastă și prea vulgară. De câte ori m-am dus pe acolo, sau erau prea mulți oameni încât nu reușeam să văd tablourile, ceea ce mi se părea oribil, sau erau prea multe tablouri încât nu reușeam să văd oamenii, ceea ce era și mai rău. Grosvenor e singurul loc cu adevărat potrivit.

— Nu cred că o să-l trimit undeva, a răspuns artistul, dându-și cu furie capul pe spate, în felul acela curios care-i făcea pe prietenii lui de la Oxford să-l ia în zeflemea. Nu, nu-l trimit nicăieri.

Lordul Henry și-a înălțat sprâncenele și l-a privit cu mirare pe pictor prin colacii de fum albăstrui, care se ondulau din țigara lui bine tincturată cu opium.

— Să nu-l trimiți nicăieri? De ce, dragul meu? Există vreun motiv? Ce fistichii sunteți voi, pictorii! Vă dați de ceasul morții ca să vă creați o reputație și când ați dobândit-o s-ar zice că sunteți gata să-i dați cu piciorul. Ceea ce-i o prostie, pentru că pe lume există un singur lucru mai rău decât acela de a se vorbi despre tine, și anume a nu se vorbi despre tine. Un portret ca ăsta de aici te-ar situa cu un cap deasupra tuturor tinerilor artiști din Anglia, iar bătrânii ar crăpa de gelozie, dacă bătrânii mai sunt în stare să încerce vreo emoție.

— Știi că o să râzi de mine, a replicat artistul, dar efectiv nu-l pot expune. Am pus în el prea mult din mine.

Lordul Henry s-a tolănit pe canapea, râzând.

— Da, am știut că o să râzi, totuși ăsta-i adevărul-adevărat.

— Ai pus în el prea mult din tine? Pe cuvântul meu, Basil, n-am știut că ești atât de vanitos, dar, ca să-ți spun drept, nu văd nici o asemănare între fața ta puternic brăzdată și părul tău negru ca tăciunele și acest tânăr Adonis plămădit parcă din sîdef și petale de trandafir. Zău așa, dragul meu Basil, el e un Narcis și tu... mă rog, desigur că ai o expresie intelectuală și așa mai departe. Dar frumusețea, adevărata frumusețe sfârșește acolo unde începe expresia intelectuală. Intelectul e în sine un soi de exagerare, și distruge armonia oricărui chip. În clipa când cazii pe gânduri, nu mai ești decât nas și frunte, sau ceva respingător. Uită-te la oamenii de succes din profesiunile intelectuale. Sunt absolut hidoși! Desigur, cu excepția clericilor. Dar oamenii Bisericii nu gândesc. Un episcop de optzeci de ani repetă aceleași lucruri pe care a fost învățat să le înșire la optsprezece ani și, prin urmare, arată mereu perfect încântător. Misteriosul tău tânăr prieten, al cărui nume nu mi l-ai destăinuit, dar al cărui portret mă fascinează de-a dreptul, nu gândește niciodată. Sunt absolut convins. E o creatură frumoasă, lipsită de creier, care ar trebui să se afle tot timpul aici, iarna când nu avem flori pe care să le admirăm, și vara când avem nevoie de ceva care să ne răcorească inteligența. Basil, nu te flata, nu semeni câtuși de puțin cu el.

— Harry, m-ai înțeles greșit. Bineînțeles că nu semăn cu el. E un lucru pe care-l știu prea bine. Adevărul e că m-ar întrista dacă aș semăna cu el. Ridici din umeri? Îți mărturisesc un adevăr. Există o fatalitate legată de deosebirea dintre aspectul fizic și cel intelectual, e genul de fatalitate care a urmărit de-a lungul istoriei poticnelile regilor. E preferabil să nu te deosebești de semenii tăi. Pe lumea asta, urății și proștii

o duc cel mai bine. Pot să stea indolenți și să caște gura la spectacol. Dacă nu cunosc ce-i aceea victorie, au măcar avantajul că nu cunosc nici înfrângerea. Trăiesc așa cum ar trebui să trăim cu toții: netulburați, indiferenți, scutiți de neliniști. Ei nu provoacă necazuri altora și nici nu se pricopsesc cu necazuri din partea altora. Rangul tău nobiliar și averea ta, Harry, mintea mea atâta câtă e, arta mea atât cât valorează ea, frumusețea lui Dorian Gray – noi vom avea mult de suferit de pe urma acestor daruri cu care ne-au înzestrat zeii, vom suferi crunt.

— Dorian Gray? Așa-l cheamă? a întrebat Lordul Henry îndreptându-se, prin atelier, spre Basil Hallward.

— Da, asta e numele lui. Nu intenționez să ți-l spun.

— De ce?

— Ah, e greu să-ți explic. Când cineva îmi place enorm, niciodată nu îi divulg numele. E ca și cum aș desprinde o parte din el. M-am deprins cu discreția. Găsesc că e singurul lucru care poate da mister și farmec vieții moderne. Lucrul cel mai banal devine încântător dacă îl tăinuiești. Eu, când plec din oraș, nu le spun celor din jur unde mă duc. Dacă le-aș spune, mi-aș strica orice plăcere. Știi că-i un obicei stupid, dar se pare că, într-un fel, îți infuzează în viață o doză de romantism. Presupun că mă socotești teribil de prost.

— Absolut deloc, i-a răspuns Lordul Henry, câtuși de puțin, dragul meu Basil. Ai uitat – s-ar zice – că eu sunt însurat, și unicul farmec al căsătoriei constă în faptul că impune cu necesitate ambilor soți o viață întreagă de înșelătorii. Eu nu știu niciodată pe unde e soția mea, iar ea nu știe niciodată ce fac eu. Când ne întâlnim – și acest lucru se petrece ocazional, când luăm împreună masa în oraș, sau suntem invitați la Duce –, ne oferim unul altuia cele mai absurde povești, dar cu cele mai serioase mutre. Soția mea se pricepe foarte bine la așa ceva – mult mai bine decât mine. Nu încurcă niciodată

întâlnirile ei, pe când eu le zăpăcesc mereu. Și dacă mă dă de gol nu face niciodată tărăboi. Uneori mi-ar plăcea să facă, dar ea se mulțumește doar să râdă de mine.

— Harry, nu-mi place cum vorbești despre viața ta conjugală, l-a muștră Basil Hallward, îndreptându-se spre ușa care dădea în grădină. Eu cred că ești un soț într-adevăr foarte bun, dar că te rușinezi amarnic de propriile tale virtuți. Ești un tip colosal. Nu rostești niciodată o idee morală, dar nici nu faci vreun lucru necuviincios. Cinismul tău e o simplă poză.

— Naturalețea e doar o poză, ba chiar cea mai iritantă din câte cunosc, a strigat Lordul Henry râzând și ambii tineri au ieșit în grădină și s-au instalat pe banca lungă de bambus, adăpostită la umbra unei tufe înalte de lauri. Razele soarelui alunecau pe frunzele lucioase. Prin iarbă tremurau margarete albe.

Un moment mai târziu, Lordul Henry și-a scos ceasul din buzunar.

— Basil, mă tem că trebuie să plec, a murmurat el, dar înainte de a pleca insistă să-mi dai răspunsul la întrebarea pe care ți-am pus-o acum ceva vreme.

— Ce întrebare? s-a mirat pictorul ținându-și privirea ațintită în iarbă.

— Știi foarte bine.

— Nu știi, Harry.

— Bine, atunci o repet. Vreau să-mi explici de ce refuzi să expui portretul lui Dorian Gray. Adevăratul motiv.

— Ți-am mărturisit adevăratul motiv.

— Ba nu, nu mi l-ai spus. Ai pretins doar că ai investit în el mult din tine. Asta-i o copilărie.

— Harry, l-a întrerupt Basil Hallward privindu-l în față, orice portret pictat cu suflet este portretul artistului, și nu al modelului. Modelul este mai curând un accident, un pretext.

Nu el este cel pe care îl relevă pictorul, ci, pe pânza colorată, pictorul se dezvăluie pe sine însuși. Motivul pentru care nu am să expun tabloul ăsta pornește din teama că am dezvăluit prin el taina propriului meu suflet.

— Și care-i această taină? a întrebat Lordul Henry râzând.

— Am să-ți spun, i-a replicat Hallward, dar pe chip i s-a ivit o expresie de nedumerire.

— Sunt numai urechi, Basil, a continuat interlocutorul lui, privindu-l.

— Harry, de fapt nu-i mare lucru de zis, a răspuns pictorul. Mă tem că o să-ți vină greu să înțelegi. Poate că nici n-o să-ți vină să crezi.

Lordul Henry a zâmbit și, aplecându-se, a cules din iarbă o margaretă cu petale trandafirii, pe care părea să o examineze atent.

— Eu sunt convins că am să înțeleg, a răspuns apoi, continuând să cerceteze cu intensă atenție micul disc alb-auriu, pufos. Cât despre crezut, sunt gata să cred orice, cu condiția să fie incredibil.

Vântul a scuturat câteva flori din pomi și ciorchinii de liliac înstelat s-au legănat în aerul mângâios. O lăcustă a pornit să zumzăie pe lângă zid și o libelulă lungă și subțire, ca un fir albăstrui, a plutit pe lângă ei, fluturându-și aripioarele de voal de culoare castanie. Lordul Henry a avut impresia că aude bătăile inimii lui Basil Hallward și s-a întrebat oare ce o să mai urmeze.

— Povestea e foarte simplă, și-a început pictorul spusele. Cu două luni în urmă am participat la o sindrofie la Lady Brandon. Știi bine că noi, bieții artiști, trebuie să ne arătăm din când în când în societate pentru a reaminti publicului că nu suntem niște sălbatici. Dacă-l îmbraci cu un smocking și o cravată albă, până și pe un agent de bursă îl ajuți să capete faimă de om civilizată, așa mi-ai spus tu odată. Ei bine, după

ce am zăcut în salon vreo zece minute, conversând cu niște cucoane împopoțonate sau cu câțiva academicieni plicticoși, am simțit deodată că cineva se uită insistent la mine. Am întors capul și l-am văzut pentru prima dată pe Dorian Gray. Când ni s-au întâlnit privirile, mi-am dat seama că am pălit. M-a copleșit o senzație bizară. Eram conștient că mă găsesc în fața unui om cu o personalitate atât de fascinantă, încât, dacă l-aș fi lăsat să se desfășoare, mi-ar fi absorbit întregul fel de a fi, întregul suflet, ba chiar întreaga mea artă. Nu simțeam nevoia unei influențe exterioare în viața mea. Tu, Harry, știi prea bine că sunt o fire independentă. Am fost întotdeauna propriul meu stăpân, sau cel puțin așa m-am considerat până când l-am întâlnit pe Dorian Gray. Și de atunci – nu știu cum să-ți explic. Ceva părea să mă avertizeze că mă aflu pe muchia unei crize teribile, criza vieții mele. Încercam simțământul ciudat că soarta îmi rezervă unele plăceri extraordinare și, totodată, unele suferințe extraordinare. M-a cuprins spaima și am dat să plec din încăpere. Nu conștiința era cea care mă îmboldea, ci, mai curând, un soi de lașitate. Nu mă mândresc cu faptul că am încercat să evadez.

— Basil, conștiința și lașitatea sunt de fapt unul și același lucru. Conștiința nu-i decât reclama comercială a firmei. Asta-i tot.

— Nu cred lucrul ăsta, Harry, și sunt convins că nici tu nu-l crezi. În orice caz, oricare ar fi fost rațiunea mea, și e posibil să fi fost mândria – pentru că sunt mândru din fire – m-am îndreptat spre ușă. Dar în drum am dat peste Lady Brandon. „Domnule Hallward, doar n-ai de gând să pleci atât de curând!” a țipat gazda. Știi bine ce voce stridentă are.

— Da, e ca un păun, numai că-i lipsită de frumusețea păunului, a replicat Lordul Henry fărâmiând margareta între degetele lui lungi, nervoase.

— Și nu puteam să scap de ea. M-a împins îndărăt spre membrii Curții Regale, spre firețuri și galoane, spre babetele cu diademe înalte și nasuri de papagal. Mă prezenta ca pe cel mai bun prieten al ei. Nu o întâlnisem în trecut decât o singură dată, dar își băgase în cap să mă adopte. Cred că un tablou de-al meu făcuse mare vâlvă pe atunci, cel puțin se vorbea despre el în gazetele de doi bani, ceea ce constituie standardul imortalității în secolul al nouăsprezecelea. Și, brusc, m-am trezit față în față cu tânărul a cărui personalitate mă tulburase în chip atât de straniu. Eram atât de aproape unul de celălalt, numai că nu ne atingeam. Ochii ni s-au întâlnit din nou. A fost o nesăbuiță din partea mea, dar i-am cerut teribilei Lady Brandon să mă prezinte. Poate că nu a fost chiar o nesăbuiță. În fine, era un lucru inevitabil. Am fi sfârșit prin a ne vorbi, chiar dacă n-am fi fost prezentați unul celuilalt. Sunt convins. Și Dorian mi-a spus mai târziu acest lucru. Și el a simțit că eram sortiți să ne întâlnim.

— Și cum ți l-a prezentat Lady Brandon pe acest tânăr minunat? Știi că obișnuiește să schițeze un portret sumar al fiecăruia dintre oaspeții ei. Îmi aduc aminte că odată m-a dus în fața unui moșneguț încrâncenat, cu fața congestionată și pieptul bătut în panglici și decorații și mi-a șuiert în ureche, într-o șoptă dramatică, probabil perfect audibilă pentru toți cei din încăperea, cele mai șocante detalii. Pur și simplu am plecat de-acolo. Mie îmi place să descopăr singur oamenii. Dar Lady Brandon își tratează musafirii așa cum organizatorii de licitații își tratează obiectele licitabile. Sau înșiră vrute și nevrute despre ei sau îți spune totul în afară de ceea ce ai vrea să afli.

— Biata Lady Brandon! Harry, ești prea aspru cu ea, a șoptit Hallward cu indiferență.

— Dragul meu, cucoana asta a intenționat să înființeze un salon și a reușit să deschidă o bodegă. Cum aș putea s-o

admir? Dar povestește-mi ce ți-a spus despre domnul Dorian Gray?

— Ceva de genul: „Un băiat fermecător – eu și maică-sa eram prietene la cataramă. Am uitat cu ce se ocupă... mă tem că nu se ocupă cu nimic... o, da, cântă la pian... sau poate că la vioară, dragă domnule Gray?” Amândoi am izbucnit în râs și ne-am împrietenit pe dată.

— Râsul e un început destul de bun pentru o prietenie și, mai ales, e cel mai bun sfârșit al unei prietenii, a comentat tânărul Lord, culegând din iarbă o altă margaretă.

Hallward a clătinat din cap:

— Harry, tu nu înțelegi ce înseamnă o prietenie, a murmurat el, așa cum nu înțelegi nici ce înseamnă dușmănia. Ție îți place toată lumea, cu alte cuvinte îi privești pe toți cu indiferență.

— Vai, ești îngrozitor de nedrept! a strigat Lordul Henry, împingându-și pălăria pe ceafă și înălțându-și privirile spre norișorii scămoșiți ca de mătase albă, lucioasă, care zburdau pe cerul de vară turcoaz. Da, ești îngrozitor de nedrept. Eu știu să fac deosebirea între oameni. Îmi aleg prietenii după frumusețea chipului lor, cunoștințele după trăsăturile de caracter, iar dușmanii în funcție de strălucirea intelectului lor. Niciodată nu poți fi îndeajuns de prudent în alegerea dușmanilor. Eu n-am nici un dușman care să fie nătâng. Toți dușmanii mei sunt oameni cu intelect elevat, prin urmare toți mă apreciază. Găsești că e o vanitate din partea mea? Eu unul mă socotesc destul de vanitos.

— Și eu te socotesc la fel, Harry. Dar, conform categoriilor tale, eu mă număr doar printre cunoștințe.

— Dragul meu Basil, pentru mine ești mult mai mult decât o simplă cunoștință.

— Și mult mai puțin decât un prieten. Presupun că sunt un fel de frate.

— Ah, frații! Nu mă sinchisesc de frați. Fratele meu mai mare nu mă are de gând să moară și frații mei mai mici nu au nici un fel de preocupare.

— Harry! a exclamat Hallward încruntându-se.

— Dragul meu, nu vorbesc tocmai serios. Dar nu mă pot împiedica să nu-mi detest rudele. Presupun că asta provine din faptul că nu putem suporta oamenii care au aceleași defecte ca și noi. Eu unul simpatizez cu furia democrațiilor englezi împotriva a ceea ce numesc ei viciile celor din clasele de sus. Masele simt că bețivănia, prostia și imoralitatea s-ar cuveni de drept să le aparțină lor, să fie trăsăturile lor specifice și că, atunci când unul dintre noi calcă în străchini, încalcă de fapt teritoriul lor. Când sârmanul Southwark a ajuns la tribunalul de divorțuri, indignarea celor de jos a atins cote magnifice. Și totuși nu cred că măcar zece la sută din proletariat trăiește așa cum ar trebui.

— Harry, nu sunt de acord cu nici o vorbuliță din toată perorația ta, ba mai mult, sunt convins că nici tu nu crezi nimic din ce spui.

Lordul Henry și-a mângâiat barbișonul castaniu, ascuțit și și-a atins vârful botinei de piele cu un baston de abanos de care atârna un ciucure.

— Basil, ești un englez din cap până-n picioare. Faci a doua oară același gen de observație. Când expui o idee unui englez autentic – ceea ce e întotdeauna un lucru nechibzuit – acestuia nici nu-i trece prin cap să judece dacă ideea e justă sau nu. Singurul lucru care i se pare important este dacă e credibilă; or, valoarea unei idei nu are nici o legătură cu sinceritatea omului care a exprimat-o. Dimpotrivă, probabilitățile ideii sunt invers proporționale cu sinceritatea, ba chiar cu cât e omul mai nesincer, cu atât e mai pură ideea din punct de vedere intelectual, nefiind poluată de voința lui, de dorințele lui, de prejudecățile lui. În orice caz, eu nu am de gând să

discut cu tine politică, sociologie sau metafizică. Eu prețuiesc oamenii mai mult decât principiile și preferații mei sunt oamenii lipsiți de principii. Haide, mai vorbește-mi despre domnul Dorian Gray. Cât de des vă vedeți?

— Zi de zi. Aș suferi dacă nu l-aș vedea în fiecare zi.

— Extraordinar! Eu gândeam că pe tine nu te interesează nimic în afară de arta ta.

— El e acum arta mea, a replicat pictorul cu o voce gravă. Harry, uneori îmi spun că în istoria umanității nu există decât două ere importante. Cea dintâi e legată de apariția unor noi mijloace de expresie în dezvoltarea artei și cea de a doua este apariția unor noi personalități în artă. Ce a însemnat folosirea uleiului pe pânză pentru pictorii venețieni și ce a reprezentat chipul lui Antinous¹ pentru vechii sculptori greci va însemna, într-o bună zi, chipul lui Dorian Gray pentru mine. Nu vreau să spun că pictez reprezentându-l pe el, că desenez după el, că schițez după chipul lui. Firește că fac toate acestea. Dar pentru mine el nu-i un simplu model, cineva care îmi pozează. Și n-am să-ți spun că sunt nemulțumit de ceea ce am realizat prin el sau că frumusețea lui nu poate fi captată în artă. Nu există nimic care să nu poată fi exprimat prin artă și sunt conștient că, de când l-am întâlnit pe Dorian Gray, operele mele sunt cele mai bune din tot ce am făurit vreodată. Dar într-un fel straniu – și mă întreb dacă vei putea să mă înțelegi –, personalitatea lui m-a orientat către o cu totul altă manieră de artă, spre un stil artistic cu totul nou. Văd altfel lucrurile. Gândesc altfel despre ceea ce văd. Acum reușesc să recreez viața într-un mod care-mi era necunoscut în trecut. „Un vis al formei într-un timp al gândirii“, cine a spus asta? Am uitat. Iată ce a însemnat Dorian Gray pentru mine. Simpla prezență a acestui băiat – căci pentru mine e doar un băiat, deși e trecut de douăzeci de

¹ Antinous (111-130), favorit al împăratului Hadrian.